

βιβλιοκρισία

Δημητρίου Β. Σμοκοβίτη, *Μία ιδιότυπη κοινωνική ομάδα: Οι Ένοπλοι Δυνάμεις* (διατριβή επί διδακτορίας), Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 234.

Ἡ ἔλλειψη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία πρωτοτύπων ἐργασιῶν σὲ εἰδικὲς περιοχὲς τῆς Γενικῆς Κοινωνιολογίας ἀποτελεῖ τὸ σοβαρότερο ἔμπηδο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη στὴ χώρα μας εἰδικότερων κλάδων τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς. Μὲ τὶς προϋποθέσεις αὐτές ἡ μελέτη τοῦ Δ. Σμοκοβίτη πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κεφαλαιώδης στὴν περιοχὴ τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Στρατοῦ. Ἡ μελέτη αὐτὴ ὑποβλήθηκε ὡς διδακτορικὴ διατριβὴ στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ποῦ τὴν ἐνέκρινε καὶ ἀπένευσε στὸ συγγραφεὶ τὸν τίτλο τοῦ διδάκτορα.

Ἡ διατριβὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μέρη. Στὸ πρῶτο μέρος μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Ἡ θέσις τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὴν κοινωνικὴν ἔρευναν» καὶ στὰ πλαίσια δύο εἰδικῶν κεφαλαίων (1. Στόνος ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς θέσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς κοινωνιολογικοῦ προβλήματος καὶ 2. Θεωρητικὴ βάση καὶ μεθοδολογία τῆς παρούσης μελέτης), προσδιορίζεται ἡ φύση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς ἰδιότυπης κοι-

νωνικῆς ὁμάδας, ποῦ ἀποτελεῖ ὑποσύστημα τοῦ ἐνδύτερου κοινωνικοῦ ἔθνικοῦ πλαισίου. Τὸ ὑποσύστημα αὐτὸ εἶναι φυσικὸ νὰ συνδέεται μὲ ἄλλα ὑπο-συστήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποκαθιστᾶ σχέσεις, ἐξαρτήσεις καὶ ἐπιδράσεις, πράγμα ποῦ προσδίδει στὶς Ἐνοπλές Δυνάμεις τὸ χαρακτῆρα μιᾶς ἡμιᾶκριτης κοινωνικῆς ὁμάδας. Μὲ τὴ διαφοροποίηση αὐτὴ ἐπισημαίνεται ὅτι στὶς Ἐνοπλές Δυνάμεις διαμορφώνεται συλλογικὴ συνείδηση, συνεκτικότητα, αὐτοτέλεια, σύστημα ἀξιών, κανόνες καὶ πρότυπα συμπεριφορᾶς, κοινωνικὸς καταναγκασμὸς κ.ἄ. Μὲ τὰ παραπάνω στοιχεῖα οἱ Ἐνοπλές Δυνάμεις ζοῦν καὶ ἐκφράζονται σὲ λειτουργικὴ σχέση μὲ ἄλλα κοινωνικὰ ὑπο-συστήματα, πράγμα ποῦ ἀποκαλύπτει τὴν ὀργανικὴ ἑνταξί τους στὸ ἔθνικὸ κοινωνικὸ πλαίσιο.

Στὸ δεύτερο μέρος μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Ἐνοπλοὶ Δυνάμεις καὶ Κοινωνία» καὶ στὰ πλαίσια τριῶν εἰδικῶν κεφαλαίων (1. Ὁ θεσμὸς τῆς στρατεύσεως, 2. Ἐνοπλοὶ Δυνάμεις καὶ οικονομία καὶ 3. Ἐνοπλοὶ Δυνάμεις καὶ τεχνολογία), περιγράφονται οἱ βασικοὶ λειτουργικοὶ δεσμοὶ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μὲ τὸ ἐνδύτερο κοινωνικὸ σύστημα τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας. Στὰ τρία βασικὰ ὑπο-συστήματα στρατεύσεως, οικονομία καὶ τεχνολογία, ἐπισημαίνονται οἱ χαρακτηριστικὲς σχέσεις, ἀλληλεξαρτησεῖς καὶ ἀλληλεπιδράσεις ἀνάμεσα στὶς Ἐνοπλές Δυνάμεις καὶ τὸ ἔθνικὸ κοινωνικὸ πλαίσιο.

Στὸ τρίτο μέρος μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Τὰ μόνια στελεχῶν τῶν ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων» καὶ στὰ πλαίσια δύο εἰδικῶν κεφαλαίων (1. Κοινωνικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μόνιμων στελεχῶν καὶ 2. Πολιτικοστρατιωτικαὶ σχέσεις), ἐπιχειρεῖται συστηματικὴ διερεύνηση τῶν κινήσεων προτιμηματικῶν τῶν στρατιωτικῶν ἐπαγγέλματος ὡς καὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ κοινωνιογραφικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν μόνιμων στελεχῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ παρουσιάζεται ἡ τυπολογικὴ κλιμάκωση τῆς πραγματικῆς γεωγραφικῆς, οικονομικῆς καὶ οἰκογενειακῆς προελεύσεως τῶν στελεχῶν αὐτῶν. Στὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ ἴδιου μέρους ἐπιχειρεῖται ἑρμηνεῖα τῶν πολιτικοστρατιωτικῶν σχέσεων, τῆς διαταρξέως τους, τοῦ ἐπαγγελματισμοῦ καὶ τῆς πολιτικοποίησεως τῶν σώματος τῶν μόνιμων στελεχῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων γιὰ μιὰ κοινωνιολογικὴ προσέγγιση τῶν φαινομένων.

Ἡ μελέτη τελειώνει μὲ ἀνακεφαλαίωση, ὅπου παρουσιάζονται τὰ συμπεράσματα τῆς ἔρευνας καὶ διατυπώνονται οἱ τελικὲς σκέψεις τοῦ συγγραφεὶ γιὰ τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα.

Ἡ μελέτη διακρίνει σαφῆνεα καὶ μεθοδολογικὴ συνέπεια, χάρις στὴν ὁποία ἡ δλη διαπραγμάτευση παρουσιάζεται αὐστηρὰ ἀντικειμενικῆ. Παρὰ τὴν ἐμφανῆ ἔλλειψη ἀπὸ τὴν πηγαία βιβλιογραφία σοβαρῶν πρσφατων γερμανικῶν μελετῶν, ἡ παρουσία τῶν θεμάτων φαίνεται πῶς ἐξαντλεῖ τὴ γαλλικὴ καὶ ἀγγλικὴ πληροφόρηση πᾶν στὶς τελευταῖες θέσεις τῆς περιοχῆς

τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Στρατοῦ. Ἡ μελέτη, παρ' ὅτι ἀναφέρεται σὲ εἰδικὴ περιοχὴ τῆς κοινωνιολογικῆς ἔρευνας, χάρις τῆς ζωντανῆς περιγραφῆς καὶ ἀνάλυσης τῶν θεμάτων τῆς μορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα ὄχι μόνο γιὰ τοὺς εἰδικούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ἐνδύτερο κοινὸ. Ἄν μάλιστα λάβουμε ἄν' ὅχι τὴν πρωτοτυπία τῶν θεμάτων καὶ τὴν ἑλλειψη ἀνάλογων μελετῶν στὴ χώρα μας, μπορούμε νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε ὡς βασικὴ συμβολὴ στὴν κοινωνιολογικὴ διερεύνηση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

ΒΑΣ. ΤΡ. ΓΟΥΑΤΣΗΣ

Marie Eliou, *La Formation de la Conscience Nationale en République Populaire du Congo* (Editions Anthropos, Paris, 1977).

Ἡ Μαρία Ἡλιού εἶναι ἡ πρώτη, ἀπ' ὅτι γνωρίζω, Ἑλληνίδα κοινωνικῆς ἐπιστήμους ποῦ διάλεξε νὰ στρέψει τὸν ἐρευνητικὸ της φακὸ πάνω στὰ σύγχρονα ἀφρικανικὰ κράτη μὲ τὸν ἰδιότυπο σοσιαλισμὸ τους καὶ τὰ ἰδιόμορφα μεθοδολογικὰ προβλήματα ποῦ θέτουν στὸν ἐρευνητὴ. Εἰδικότερος στόχος τῆς ἦταν νὰ μελετηθεῖ τὴ διαλεκτικὴ σχέση ἡ ἀπλοστερα τὴν ἀλληλεπίδραση ἢ ἀλληλοτροφοδότηση, ἀνάμεσα στὸ βασικὰ ξενόφερτο (γαλλικῆς προελεύσεως) ἐκπαιδευτικὸ σύστημα (ἴδων τῶν τύπων καὶ βαθμίδων) καὶ στὴ διαμόρφωση τῆς ἑθνικῆς συνείδησεως τῶν μελῶν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τοῦ Κογκό.

Ἡ θέση τῆς συγγραφῆς, ποῦ πιστικὰ στριξεῖ μέσα στὶς 400 καλοδολεμένες σελίδες τῆς, εἶναι ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα διαδραματίζει ἕνα ρόλο διπλοῦ καὶ ἀντιφατικοῦ: ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρᾶ, λειτουργεῖ ἀν φέρνο στὴ μορφοποίηση τῆς ἑθνικῆς συνείδησεως τῶν μαθητῶν μεταδίδοντας τους σὰν ἄνωτερο πρότυπο τὰ στοιχεῖα ἐνός ἔθνου πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅμως, ἐνισχύει τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἑθνικῆς συνείδησεως μεταδίδοντας γνώσεις ποῦ μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν ἐξαγωγή προγραμμάτων τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἀκόμη καὶ προετοιμάζοντας τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀμφισβήτηση ὀρισμένων ὄψεων αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ προωθώντας ἔτσι τὴ ζήτηση γιὰ τὴ βαθμιαία «ἀφρικανοποίηση» ὀρισμένων προγραμμάτων (βλ. σελ. 13).

Ἡ ἐργασία τῆς Μ. Ἡλιού πλουσιότατη σὲ ἐρευνητικὸ ὕλικὸ ποῦ ἡ συγγραφῆς ἀν-